

invloed van de, vaak uit rekreatief oogpunt gewenste, randbeplantingen en/of onderetages op het totale financiële eindresultaat te onderzoeken.

4 Nawoord

Bij de bosaanleg op rijke gronden speelt de populier als pionierhoutsoort een belangrijke rol. Naast zijn specifieke houtteeltkundige pioniereigenschappen biedt de populier ook vele mogelijkheden voor de opbouw van een toekomstig gewenste leeftijdsklassenopbouw, kan in belangrijke mate een bijdrage aan de grote houtvraag leveren en kan daarnaast een welkome financiële ruggeleuning voor het toekomstig beheer zijn.

Bij de aanleg van een nieuw boskompleks kan door de keuze van een goed model vooraf op deze factoren worden ingespeeld. Uit de berekeningen is gebleken dat de geschetste factoren niet altijd tegelijkertijd positief kunnen zijn. Zo kan de productie van een maximum aan hout van een bepaald sortiment ten koste gaan van het financiële voordeel. Ook kan het nastreven van een maximaal financieel saldo een vertraging in de gewenste leeftijdsklassenopbouw betekenen. Altijd zal een zorgvuldige afweging van de factoren moeten plaatsvinden.

In een aantal artikelen is getracht voor een aantal basismodellen

de gevolgen ten aanzien van de houtproductie, de leeftijdsklassenopbouw en het financiële resultaat door te rekenen.

Binnen het kader van dit tijdschrift is hierbij alleen aandacht geschonken aan het aandeel van de populier bij de bosopzet; tevens wordt hiermede de beperking van dit artikel aangegeven. Het zou wenselijk zijn ook een opzet te maken waarbij alle houtsoorten welke een rol spelen bij de bosaanleg en bosontwikkeling in de berekeningen te betrekken. In dat geval zou kunnen worden berekend hoeveel hektare populier noodzakelijk is ten einde één hektare van een andere houtsoort te kunnen financieren.

Niet alleen de houtproductie, de financiën en de bosopbouw spelen een rol in de bosbouw. Binnen de *multiple-use*-gedachte moet met meerdere factoren rekening worden gehouden. Zo kan bijvoorbeeld ook het rekreatief gebruik of de landschappelijke vormgeving beperkingen of uitbreidingen met zich meebrengen. Ter verkrijging van een totaalbeeld zou het wenselijk zijn ook deze factoren op modelmatige wijze in de berekeningen op te nemen.

Alleen op deze wijze kan een duidelijk perspectief worden geschapen in de toekomstige financiële gevolgen van een bosaanleg op dit moment.

(slot)

Waar wordt populierehout voor gebruikt? (II) / A. Tissingh

Foreco b.v., Arnhem

De klompenfabrikage

In het maantnummer hebben we in de serie over de belangrijkste afnemers-kategorieën van populiere- en wilgehout de aandacht gericht op de papierindustrie. Nu willen we de schijnwerper op de klompenfabrikage zetten. We doen dat aan de hand van een artikel van G. H. van der Veere: „Perspektieven voor de klompenindustrie?” Hierin wordt met name de ontwikkeling in deze industrietak belicht. Het productieproces zelf is helder beschreven in het boek „Klommen hun makers en hun dragers”; hiervan is in het novembernummer van 1979 reeds een recensie verschenen.

De grondstof populier en wilg

De klompenindustrie stelt zijn eigen eisen aan de grondstof. Het hout wordt veelal in de volle lengte aangeleverd. De minimum topdiameter ligt bij ca. 30–35 cm met een tendens naar 25 à 30 cm. De maximale diameter wordt meestal op 80 cm gesteld. Het hout moet gezond en vooral ijzervrij zijn. Daarnaast dienen de stammen redelijk recht te zijn en mogen weinig noesten bevatten. Ringlos hout (o.a. ontstaan op slechte gronden en bij een eenzijdige wind) en zgn. kraaietoppen (snoeiplekken, hagelvlekken) zijn niet toegestaan.

Bij wilg wordt hout met watermerkziekte in verband met bruinkleuring niet geaksepteed.

Perspektieven voor de klompenindustrie? / J. H. van der Veere

Gedelegeerd sekretaris van de Nederlandse Vereniging van Klompenfabrikanten te Amsterdam

1e deel: 1429-1965; opkomst en verval

Opkomst

Van oudsher is het klompenmaken een specifiek Nederlandse zaak geweest al werd het ambacht ook beoefend in Noord-Spanje, Noord- en Zuidwest-Frankrijk, West-Duitsland en in belangrijker mate in Belgisch Vlaanderen.

Het eerste schriftelijke stuk dat melding maakt van „platijn- en hoelbloecmakers” (holleblokmakers) is waarschijnlijk een Leids gildekeur van 1429.

Meer dan honderd jaar later schildert Pieter Brueghel de Oudere het eerste paar klompen aan de voeten van een jongen op het schilderij „Kinderspeken”. Het is dan zeker nog geen algemene dracht. Pas in de 19e eeuw beginnen klompenmakers het am-

bacht in volle dagtaak uit te oefenen. Vóór die tijd is het vaak winterarbeid, de samenhang met de landbouw is duidelijk.

De populier en in afnemende mate de wilg leveren de grondstof, die tot omstreeks 1930 voornamelijk met – dikwijls door de plaatselijke smid gemaakte – handgereedschappen tot klompen wordt verwerkt. In 1897(!) verleende het „Kaiserliche Patentamt” octrooi no. 102183 op een geheel houten „Maschine zur Herstellung von Holzschuhen”, ontworpen door Michael Müller in Schaidt, Rheinpfalz.

Inmiddels is het aantal bedrijven gegroeid en zijn er zelfs centra van activiteiten ontstaan in gebieden waar veel populieren groeien en steeds meer worden aangeplant: Sint Oedenrode in Noord-Brabant, Enter in Overijssel, Clinge in Zeeuwsch-Vlaanderen. Volgens een „Staat van Nederlandsche Fabrieken van 1858” zijn te Sint Oedenrode dan 17 bedrijven gevestigd, die werk bieden aan 82 mensen. In 1928 is dat opgelopen tot 90 klompenmakerijen.

Situatie na wereldoorlog I

In 1922 kon het Maandschrift van het Centraal Bureau voor de Statistiek (jaargang 17 - 1922, afl. 3) de resultaten melden van een „telling van de voorbrenging en het verbruik van de klompenindustrie in 1919”.

Tabel 1 Omvang van de klompenindustrie in Nederland - 1919.

Gebied	aantal ondernemingen	aantal personen inkl. bedrijfshoofd	aantal paren klompen	waarde in fl.
<i>handwerk:</i>				
Noord-Brabant	936	2279	2.536.100	2.524.684
Overig Nederland	2891	5273	5.006.109	4.748.110
Nederland	3827	7552	7.542.209	7.272.794
<i>machinaal:</i> (zonder nadere aanduiding)				
Nederland	57	844	1.440.685	1.106.097
totaal	3884	8396	8.982.894	8.378.891

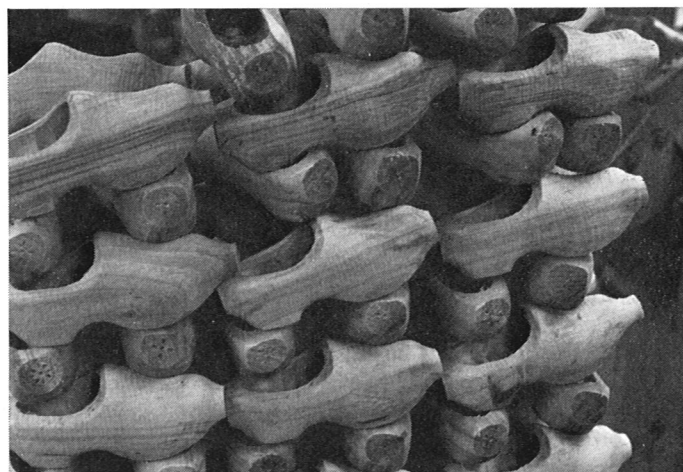
Uit de tabel kunnen enkele gemiddelden worden afgeleid, die gedeeltelijk kunnen worden vergeleken met de gegevens van andere in dit artikel voorkomende tabellen over de jaren 1945, 1960 en 1978.

Tabel 2 Gemiddelden van bedrijfsgegevens klompenindustrie - 1919.

Gebied	personeels-bezetting inkl. bedrijfs-hoofd	productie in paren klompen per onderneming	productie in paren klompen per personeelslid	waarde per paar klompen in ct.
<i>handwerk:</i>				
Noord-Brabant	2,4	2709	1112	99,5
Overig Nederland	1,8	1731	949	95
Nederland	2,0	1970	998	96
<i>machinaal:</i>				
Nederland	14,8	25275	1706	77

Voor de bijna 9 miljoen paar klompen werd een houtmassa van 120.000 m³ gebruikt, waarvan 100.000 m³ populier en 20.000 m³ wilg.

Aan het einde van de jaren '20 begint een rumoerige tijd: de klompenboormachine wordt meer algemeen in gebruik genomen, de economische crisis begint tegelijkertijd zijn tol te vragen. Zware Belgische concurrentie wordt tal van bedrijven teveel, het aantal neemt snel af, in tien jaar wel met de helft. Aan het begin van de Tweede Wereldoorlog zijn er ongeveer evenveel handwerkbedrijven als machinale, al dient opgemerkt dat de klompenboormachine ook met de hand – in zware arbeid – wordt bestuurd.

Situatie in en na wereldoorlog II

Gebrek aan leren schoeisel brengt in oorlogstijd een opleving in de klompenindustrie teweeg. Zo vermeldt Dr. Chr. Plomp in 1945 in zijn rapport „De Klompenmakerij in Nederland”, dat in dat jaar ruim 1800 ondernemingen zich bezighouden met de klompenfabrikage. Maar in niet minder dan ongeveer 1300 daarvan ligt de jaarproductie lager dan 1500 paar klompen.

Tabel 3 Omvang van de klompenindustrie in Nederland - 1942.

Kategorie	aantal ondernemingen	aantal personen inkl. bedrijfshoofd	aantal paren klompen	waarde in fl.
handwerk	1231	1691	957.000	1.541.000
machinaal	596	2835	4.543.000	7.315.000
totaal	1827	4526	5.550.000 (schattingen in „volle paren”)	8.856.000

De cijfers zijn sterk beïnvloed door de houtdistributie en daarmee samenhangende productiebeperking. Bij de beoordeling – vooral van de productiecijfers – dient daarmee rekening te worden gehouden, ook ten aanzien van de gegevens in tabel 4.

Tabel 4 Gemiddelden van bedrijfsgegevens klompenindustrie - 1942

Kategorie	personeels-bezetting inkl. bedrijfs-hoofd	productie in paren klompen per onderneming	productie in paren klompen per personeelslid	waarde per paar klompen in ct.
handwerk	1,4	777	566	161
machinaal	4,8	7622	1602	161
totaal	2,5	3038 (schattingen in „volle paren”)	1226 (schattingen in „volle paren”)	161 (mansklompen)

Op basis van de verstrekte toewijzingen in het kader van de houtdistributie wordt het houtverbruik als volgt samengevat:

In 1942 werd ongeveer 100.000 m³ populier en 10.000 m³ wilg toegewezen; daarvan verwerkten de handwerkers 17,4 % (19.140 m³) en de machinaal werkende bedrijven 82,6 % (90.860 m³).

Het zijn geen geringe veranderingen die in de naoorlogse jaren op de klompenindustrie inwerken. Veel bedrijven schaffen nu boormachines aan, een tweede generatie, die principieel niet verschilt van de vroegere, maar kwalitatief beter is. Dergelijke machines zijn nog steeds in gebruik. Zij hebben bijgedragen tot een steeds toenemende productie per man. De teruglopende afzet in de jaren '50 van de draagklomp doet veel bedrijven uitwijken naar de productie van souvenirklompen, die in tegenstelling tot het oorspronkelijke produkt, vaak naar het buitenland worden verkocht. De handwerkers kunnen het niet meer tegen de machinaalwerkende bedrijven opnemen en voor zover niet opgeheven beperken zij zich tot demonstraties op het eigen bedrijf of bij festiviteiten.

Maar ook de gemechaniseerde bedrijven nemen in aantal sterk af en daarmee ook de werkgelegenheid.

Tabel 5

Jaar	aantal ondernemingen (machinaal)	aantal personen inkl. bedrijfshoofd
1945	500	2100
1950/1	415	1476
1955/6	361	1100
1958	351	988

Een ander aspekt van grote invloed is de veroudering en de daarmee gepaard gaande afnemende vakkennis en vakbekwaamheid. De dalende afzet werkt in de hand dat vele klompenmakers zoons andere beroepen kiezen. Al in 1947 is de oude Klompenmakersvakschool te Sint Oedenrode opgeheven...

Een tussenopname

In 1960 worden weer tellingen verricht, nu door de Rijksnijverheidsdienst.

Tabel 6 Omvang van de klompenindustrie - 1960.

	aantal	personeels- bezetting	produktie- paren	
machinale bedrijven	300	790	3.800.000	
			per bedrijf	per personeelslid
gemiddeld	—	2,6	12.670	4.810

Samenvattend in 40 jaar een teruggang van bijna 4000 naar 300 ondernemingen, van 8400 naar 790 in de klompenindustrie werkzame personen en een produktie die terugliep van 9 miljoen naar 4 miljoen paar klompen.

Had Dr. Plomp in 1945 al gewezen op de noodzaak „te streven naar een meer industriële geest in de klompenmakerij”, de Rijksnijverheidsdienst konstateert in 1960: „Het is teleurstellend na 15 jaren vast te moeten stellen dat de omstandigheden ertoe hebben geleid, dat van de voorwaarden „welke een ontwikkeling der klompenmakerij op betere basis mogelijk maken” blijkbaar onvoldoende kon worden gebruik gemaakt.”

Deze sombere konklusie moest worden getrokken mede ondanks een aantal hulpmaatregelen van de overheid. Zo werd bij het exportbeleid op een redelijke voorziening van grondstof aan de klompenindustrie toegezien en men stelde de klompenproduktie vrij van omzetbelasting. Een droge zomer (1959), die de afzet sterk deed verminderen, was aanleiding vergunningen tot tijdelijk verkort werken te verstrekken. En, zeker niet het onbelangrijkste, adviezen voor minimumprijzen werden door de overheid steeds welwillend bejegend.

Tabel 7 Gemiddelde personeelsbezetting en produktie.

Jaar	personeels- bezetting	produktie per man	produktie per onderneming
1950/1	3,6	3860	13735
1955/6	3,0	4450	13570
1958	2,8	4850	13675
1960	2,6	4810	12670

Als gevolg van de mechanisatie bleef de gemiddelde produktie per man tot 1958 stijgen. De gemiddelde produktie per bedrijf bleef ongeveer gelijk; dit houdt een afneming in van de gemiddelde personeelsbezetting.

Derhalve leverde de mechanisatie wel een grotere gemiddelde produktie per man op, maar nu — door wegvallende afzet — de gemiddelde produktie per onderneming vrijwel gelijk bleef, ondanks een sterke daling van het aantal ondernemingen, is duidelijk dat een „gezonde industriële omvang” niet kon worden verwezenlijkt.

Na 1958 manifesteert zich een nieuwe verslechtering: de gemiddelde produktie per man, zowel als per onderneming loopt terug; het aandeel van de loonsom en de machinekosten stijgen.

Organisatie

Vele tientallen jaren waren de klompenmakers verdeeld over/georganiseerd in „klompenmakerspatroonsbonden”, in 1947 overkoepeld door de „Federatie van Werkgeversorganisaties in de klompenindustrie van Nederland”.

De Federatie kon iets meer doen dan de afzonderlijke organisaties, dit temeer toen de Vakgroep Klompenindustrie (1941–1952) werd opgeheven en het batig saldo van $\pm f$ 25.000,— aan de Federatie ter beschikking werd gesteld.

De activiteiten richtten zich op kostprijsberekeningen, op kollektieve deelneming aan beurzen, enz. De Stichting Nederlandse Klompenkeur, die kwaliteitsverbetering nastreefde door middel van keuringen op klompenbeurzen, was een belangrijke stap vooruit; de Stichting was echter geen lang leven beschoren, omdat het gevolgde systeem tekort schoot.

Toch, de Klompenbeurs te Sint Oedenrode (nog de enige in ons land en daarbuiten) handhaaft nog steeds een klompenkeuring. De vijf patroonsbonden werden steeds kleiner en tenslotte werden zij opgeheven en de Federatie geliquideerd. In dezelfde periode werd de uitgave van het vakblad „De Klompenmaker” (R.K. Nationale Klompenmakerspatroonsbond) tijdens de 57ste jaargang beëindigd.

Per 1 januari 1965 werd de Nederlandse Vereniging van Klompenfabrikanten, met 69 leden, opgericht.

2e deel: 1965 - heden (en verder)

Men zou kunnen zeggen, dat met de oprichting van de Nederlandse Vereniging van Klompenfabrikanten in 1965 een zeer lange mars werd ingezet naar een nog vaag omschreven doel. De resultaten van het nieuwe beleid worden pas in de laatste jaren zichtbaar.

Beleid en ontwikkeling

Het doel: samenwerking van de vakgenoten tot behoud en versterking van de klompenindustrie, totstandbrenging van een centraal exportapparaat tot uitbouw en daarmee handhaving van de unieke Nederlandse monopoliepositie.

Deze uitgangspunten (eindelijk) te doen leven bij de sterk individueel ingestelde klompenfabrikant, zeer gebonden aan streek en ambacht, vraagt meer dan een oproep tot samenwerking. Het verlegt elk initiatief naar het Bestuur dat zijn doelstellingen middels de volgende begrippen tracht te verduidelijken:

- een sterke organisatie,
- een serieus (zelf-)onderzoek naar de verouderde machines/werkmethoden/administraties,

- eenheid van modellen,
- systematische controle op kwaliteit via „keurmerk”,
- verpakkingsonderzoek (binnen-, buitenland),

- gezond prijsbeleid,
- gezamenlijke professionele reclamevoering,
- klompenbeurs met meer dan landelijke betekenis,
- marktonderzoek,

- opleidingen: technisch, administratief, organisatorisch.
- vakblad,
- overleg met daarvoor in aanmerking komende instellingen ter voorlichting van de leden,

- ontwikkeling kontakten met derden ter bevordering van in het bijzonder drie projecten:

- automatisch werkende voor- en naboomachines en andere apparatuur
- het openen van de grenzen naar nauwelijks bewerkte exportgebieden
- een grondstof-toeleveringsbedrijf.

Drie projecten

„1e projekt”

De automatisch werkende klompenboormachine was een kostbaar projekt, maar voor het eerst sinds tientallen jaren kreeg het woord „vernieuwing” weer betekenis; twee klompenfabrikanten kochten zo'n machine.

De ontwikkelde activiteiten inspireerden ook een tweede bedrijf, dat een eenvoudiger uitvoering op de markt bracht. Ook dit apparaat voldeed en het prijsverschil deed enkele tientallen fabrikanten naar deze machine uitwijken.

De betekenis van deze machines was vooral gelegen in het wegvallen van zware arbeid en dat had z'n invloed op de produktie-omvang (en de kansen op het aantrekken van een nieuwe generatie klompenmakers).

„2e projekt”

Vervolgens richtte men de aandacht op de ontwikkeling van export-mogelijkheden. Ondanks grote financiële inspanningen slaagde men niet, voornamelijk door gebrek aan kennis, specifiek voor de verkoop van klompen.

„3e projekt”

Als derde projekt werd de stichting van een „blokken-toeleveringsbedrijf” beoogd. Ook hiervoor heeft men zich veel inspanningen getroost. Opnieuw tevergeefs, want op het beslissende moment zagen enkele klompenfabrikanten van deelneming af en werd de basis waarop de produktie van blokken zou worden gestart, te smal.

Is het een schrale troost, dat de zojuist geschetste gebeurtenissen wel een bijdrage vormden in het groeiproces tot bewustwording van de noodzaak tot modernisering?

Herstructurering

Intussen had – in 1976 – de groep bedrijven die zich met de „drie projecten” had beziggehouden, het Ministerie van Economische Zaken gepolst voor een bijdrage in de hoogoplopende kosten. Besprekingen leidden tot inschakeling van de „Nederlandse Herstructureringsmaatschappij NEHEM”, die per 7 december 1976 een structuurkommissie voor de klompenindustrie installeerde, bestaande uit vertegenwoordigers van die bedrijfstak, van de Nehem, Economische Zaken, Sociale Zaken en van de werknemersorganisaties.

Allereerst werd in 1977 een belangrijke subsidieregeling tot stand gebracht: de Regeling Investeringsbijdrage Klompenindustrie (R.I.K.). Deze regeling wilde investeringen stimuleren; de bijdrage van overheidswege was vastgesteld op 20 %. Nu, eind 1979, mag van een groot succes worden gesproken. Met inbegrip van 1 miljoen gld. voor niet subsidiabele plannen, investeerden 30 ondernemingen tezamen meer dan 4 miljoen gld. Hiermede werd een subsidiebedrag van 600.000 gld. bereikt.

De investeringen richtten zich op boormachines, droogkamers, zagen, intern transport en terreinverharding.

Oók in 1977 kwam de eigenlijke herstructurering op gang met een Plan voor de Klompenindustrie 1977–1980, dat o.m. uit de volgende onderdelen was opgebouwd:

- 1 een basisonderzoek onder producenten,
- 2 modernisering van het produktieproces,
- 3 marktkeuze en afzet,
- 4 sociale aspecten.

In het navolgende wordt nu een overzicht in samengevatte vorm van elk onderdeel gegeven, waarbij enkele cijfers kunnen worden vergeleken met die in de tabellen van vroegere jaren.

ad 1 Basisonderzoek onder producenten

– Vastgesteld werd dat in 1977 nog 113 ondernemingen zich met de produktie van „houten draagklompen” bezighielden; daarvan werden er 106 ondervraagd.

Tabel 8

Noord-Brabant	32 bedrijven
Gelderland	30 bedrijven
Drente/Overijssel	16 bedrijven
Groningen/Friesland	12 bedrijven
Utrecht/Zuid-Holland	9 bedrijven
Zeeland	7 bedrijven
Sub-totaal	106 bedrijven
Niet ondervraagd	7 bedrijven
Totaal	113 bedrijven

Tabel 9 Omvang van de klompenindustrie - 1977.

	aantal	personeels- bezetting	produktie- paren
machinale bedrijven	113*	± 475	± 3.000.000
			per bedrijf per personeelslid
gemiddeld	—	4,2	26.548 6.315

* Tabel 10 Omvang van 106 onderzochte bedrijven.

aantal personen inkl. meewerkende eigenaar	aantal bedrijven abs.	%
1	43	40,6
2, 3	31	29,2
4 t/m 7	18	17,0
8 t/m 15	10	9,4
meer dan 15	4	3,8
Totaal	106	100,0

Tabel 11 Leeftijd jongste meewerkende eigenaar.

ouderdom	aantal personen
25 jaar of jonger	3
26 t/m 50 jaar	47
51 t/m 55 jaar	21
56 t/m 65 jaar	24
66 t/m 80 jaar	11
Totaal	106

– Dit in 1977 uitgevoerde onderzoek bevestigde dat het klompenmaken nog steeds weinig industrieel van karakter was.

– Het onderzoek bevestigt voorts, dat de huidige tendens van het teruglopend aantal bedrijven met 8 à 9 per jaar zich ook in de komende jaren zal voortzetten.

Men houdt rekening met ongeveer 50 bedrijven rond 1988. De huidige produktie stellend op ongeveer 3.000.000 paar klompen per jaar zullen – bij een gelijkblijvende markt – ongeveer 1.000.000 paar door de overblijvende bedrijven extra dienen te worden geproduceerd (gemiddelde produktiestijging 50 %). Modernisering en opleiding zijn derhalve bijzonder dringend voor de blijvers.

– De inkoopmethoden zijn voor verbetering vatbaar (nog 51 bedrijven kopen hun hout uitsluitend „bij de boer”, slechts 14 uitsluitend van de handel).

– Van de 106 bedrijven maken 83 vrijwel uitsluitend houten draagklompen, in 87 bedrijven worden vrijwel geen houten souvenirklompen gemaakt.

– Bijna een kwart van de bedrijven krijgt houten draagklompen van andere klompenfabrieken toegeleverd. Onder enig voorbehoud mag deze „overheveling” worden gesteld op een half miljoen paar. Dit handelsaspect mag daarmee – met circa 17 % van de totale Nederlandse productie – als belangrijk worden beschouwd, al is de verdeling zeer ongelijk.

– Meer inzicht is gewenst in de binnen- en buitenlandse markt van klompen.

Een meerderheid van de ondernemers denkt bij „kinderen”, „recreatie” en „stadsbewoners” aan toenemende afzet; het omgekeerde is het geval bij het begrip „landbouw”.

Ongeveer evenveel bedrijven (14 vs. 18) verwachtten over 1977 meer, respectievelijk minder klompen af te zetten dan over 1976. (Over 1978 droegen de leden van de NVK kontributie af over 50.000 paar klompen méér dan over 1977).

– Technische verbeteringen in het productieproces zijn nodig (droogproces, houtafvalverwerking, schuur- en andere machines; het verven en decoreren).

– Verbetering van boekhouding en administratie is hoogst noodzakelijk om beter inzicht in beheer en rendement te verwerven en om over bedrijfsvergelijkende gegevens te beschikken.

De noodzaak van (interne) registratie van bedrijfsgegevens wordt door velen echter nu niet gezien.

– Toch heeft men in 55 (van de 106) bedrijven een positieve verwachting ten aanzien van de toekomst van het eigen bedrijf, dit tegenover 34 met een meer negatieve instelling. De overige ondernemers hebben een genuanceerde mening ofwel spraken zich niet uit.

ad 2 Modernisering van het productieproces

Dit onderwerp is van groot belang voor:

– de productieoverneming van de door vergrijzing wegvallende bedrijven (schatting: oplopend tot ± 1 miljoen paar klompen omstreeks 1988);

– de productiebeheersing bij betere, toenemende, marktkennis en marktwerking in het binnenland;

– idem bij toenemende export-activiteiten;

– de verlichting van zware en ongezonde arbeid;

– het aantrekken en opleiden van een nieuwe generatie vakgenoten.

ad 3 Marktteuze en afzet

Na het producentenonderzoek kwam een serie van vijf onderzoeken tot ontwikkeling. Deze werden in 1978 uitgevoerd en droegen het karakter van een verkenning van verschillende sectoren van de afzetmarkt.

Automatische vóór- en naboomachine.

– Konsumentenonderzoek

Dit omvatte een drietal groepsdiskussies (Amsterdam, Hengelo en Oirschot).

Duidelijk was de algemene erkenning (dus ook in de grote steden) van het nut van de klomp voor werk, waarbij schoenen worden gespaard (funktioneel gebruik).

De vrijetijdssector lijkt open te liggen als aan herkenbaarheid van het verkooppunt, aan een goede presentatie wordt tegemoetgekomen. Passende voorlichting is een belangrijke voorwaarde en zonder een uitstekende konstante kwaliteitsbeheersing zal het ook niet lukken.

In de groepsdiskussies werd een enorme hoeveelheid kennis en inzicht bijeengebracht ten gebruike van een effectieve marktontwikkeling, gedeeltelijk ook aan te wenden voor het openen van buitenlandse markten.

– Onderzoek onder agrariërs

Het afnemend nut van het gebruik van klompen in de agrarische sector heeft structurele oorzaken, die – voor wat klompen betreft – dieper inwerken op de landbouw, dan op de veeteelt.

Produktieontwikkeling (aanpassing aan andere werkomstandigheden) kan hieraan wellicht tegemoetkomen en de ondervraagden hebben niet nagelaten voor verbetering veel materiaal aan te dragen.

Marktbenadering in landbouwgebieden behoort anders te zijn dan daar, waar men overwegend veeteelt beoefent (en waar het nut veel minder is afgenomen).

– Onderzoek onder industriële bedrijven

Bij dit onderzoek waren 122 industrieën betrokken, verdeeld over 24 categorieën, waarvan mocht worden aangenomen, dat klompen daarin een nuttige functie konden hebben. Dit bleken zij – op bescheiden schaal – in vrijwel alle categorieën al te doen. Dit marktsegment is zeker even belangrijk als de vrijetijdssector. Gemeentelijke, provinciale en rijksdiensten zijn niet minder interessant (Is export al zo dringend nodig?).

– Onderzoek onder klompverkopende winkels

De registratie van klompverkopende winkels is onvolledig, de klomp manifesteert zich als bij-artikel, dat wat stiefmoederlijk wordt behandeld.

Het onderwerp voorlichting wordt hier gesplitst in twee elkaar overlappende delen: voorlichting van fabriek aan winkelier en voorlichting van fabriek aan winkelier/konsument. Aan beide wordt te weinig aandacht besteed.

Bij het onderwerp prijsbeleid wordt opgemerkt dat de klomp een artikel is met een „impulskarakter” (geringe prijsgevoeligheid). Dit houdt mogelijkheden in tot ruimere marges, waarvan de winkeliers echter geen gebruik plegen te maken.

– Produktieontwikkeling

Dit onderzoek had als uitgangspunt: de klomp past in een veranderde levensstijl van de bevolking en mondde uit in adviezen betreffende de soortnaam („Hollandse klomp”) en subnamen (als „buitenlevenmodel, industriemodel”, e.d.).

Voorts werden veel ideeën aangedragen om een goede herkenbaarheid, presentatie en voorlichting aan winkelier en konsument te bereiken.

Onderzocht werd in hoeverre een basisassortiment kon dienen als installatie-order en herhalingsorder, belangrijke onderwerpen, die op langere termijn van invloed kunnen zijn op het produktieprogramma.

ad 4 Sociale aspecten

De leeftijdsopbouw van de bedrijfsgenoten en de geringe omvang van de bedrijven doet de kans op het ontstaan van werkeloosheid niet aannemelijk zijn. De bestaande werkomstandigheden en de ontwikkeling, voortvloeiend uit het structuurplan zouden eerder de vraag naar (nieuw) personeel kunnen doen ontstaan. Daarom is thans een leerprogramma in ontwerp in het kader van een S.O.B.-regeling („Scholing in samenwerking tussen Overheid en Bedrijfsleven”), nadat er door te geringe deelneming en de spreiding over het land geen basis was voor een specifieke opleiding voor de klompenindustrie binnen het leerlingwezen. Het leerprogramma kan gelden voor scholing, zowel als bijscholing.

Verdere aanpak

Men richt zich thans op de uitwerking van de verkregen informatie. Zo werd een handleiding voor het gebruik van marktkennis in de klompenindustrie ontworpen, die de naam Voet-over-de-drempel meekreeg en aan alle klompenfabrikanten gratis werd verstrekt. Aan de bespreking van deze handleiding is intussen een eerste bijeenkomst gewijd.

Bij die gelegenheid richtten de gedachten zich ook op de uitbouw van een initiatief van enkele fabrikanten tot exportontwikkeling. Men overwoog op welke wijze (in binnen-, als buitenland) nuttig gebruik van de door onderzoek verkregen kennis kon worden gemaakt, bijvoorbeeld door samenwerking op het terrein van reclamevoorbereiding / uitwerken van campagnes / bewerken van grote afnemers / inkoop, enz. Een bijeenkomst met perspectief; jammer, dat te weinig klompenmakers aanwezig waren!

Slot

Het is te betreuren, dat van een meer persoonlijke begeleiding van de individuele klompenfabrikant tot nu toe weinig is terechtgekomen. Weliswaar geldt voor een groep bedrijven, dat het zich afzijdig houden van vernieuwingen is doorbroken. Maar het is een kleine groep: het voortbestaan van de bedrijfstak zal – ondanks de inspanningen van de laatste 10 jaar – van slechts weinig ondernemingen blijken af te hangen.

Maar ook hun toekomst zal pas verzekerd zijn als de zich voordeende problemen in samenwerking het hoofd worden geboden. Kollegiaal overleg en optreden zal effectiever blijken dan een „worsteling om het bestaan”, waarin alleen verliezers zullen zijn. Lukt het een dergelijke samenwerking tot stand te brengen, dan zullen vele, zeer vele vrijetijdgenieters, mensen in talloze industrieën, overheidsinstellingen en in importerende landen nog lang en gelukkig op klompen lopen van een gezonde Nederlandse klompenindustrie.

Literatuur

- Bakel, J. van, De vaktaal van de Nederlandse klompenmakers, 1958.
- Idem, Kleine atlas van de klomperij in Nederland en Vlaams België, 1963.
- Heesters, W., Uit de historie van de Rooise klompenmakerij, 1977.
- Noorlander, H., Klompen, hun makers en hun dragers, 1962.
- Plomp, C., De klompenmakerij in Nederland, 1945.
- Puijtenbroek, F. J. M. van, Onder de voet gelopen, 1969.
- De klompenmaker, 1955, nrs. 1 en 2.
- Centraal Bureau voor de Statistiek, Maandschrift, jaargang 1922, afl. 3.
- Economisch Instituut voor Midden- en Kleinbedrijf, Tuinwinkels in Nederland, 1979.
- Rijksnijverheidsdienst, rapport 1960 Klompenindustrie.
- Structuurcommissie Klompenindustrie (Nehem), Producenten-/consumentenrapporten, Handleiding Voet-over-de-drempel, 1977/8/9.
- Kaiserliches Patentamt, Patentschrift 102183, Maschine zur Herstellung von Holzschuhen, 1897.